

HS BREV TILL HA

1922

5.1.	1 s.	6.10.	1 s.
7.1.	1 s.	12.10.	1 s.
13.1.	1 s.	14.10.	3 s.
14.1.	1 s.	23.10.	2 s.
29.1.	3 s.	8.11.	2 s.
2.2.	3 s.	18.11.	1 s.
9.2.	1 s.	27.11.	2 s.
18.2.	1 s.	30.11.	1 s.
22.2.	2 s.	9.12.	1 s.
1.3.	1 s.	18.12.	1 s.
16.3.	1 s.	19.12.	1 s.
29.3.	1 s.		
11.4.	1 s.		
15.4.	1 s.		
30.4.	1 s.		
10.5.	1 s.		
19.5.	1 s.		
5.6.	2 s.		
16.6.	1 s.		
1.7.	1 s.		
11.7.	1 s.		
18.7.	2 s.		
31.7.	1 s.		
10.8.	1 s.		
18.8.	1 s.		
31.8.	1 s.		
3.9.	1 s.		
20.9.	2 s.		
28.9.	1 s.		

(5-I-1922)

Einar.

Jag såg igenom brev jag sökte det om Ann-Marie - om "Ett Mosaik-arbete, som jag nu läser - det fann jag ej men jag fann så många goda ord, och jag har inte förstört ett enda brev där det står Einar, kunde ej.

Det är i boken mycket av Ann-Marie, egen ärlighet, det är ännu mycket ungt, det är mycket tanke. Jag minns Topsøes andra bok där flickan säger nej till den hon älskar "jag har sett hur du vägt mig, tvekat." Men fin är Lybecks bok och fint är havet och mod måste man ha för att fånga lyckan - det säger just där Topsøe med, och flickan fångar den - honom.

Men om två saker båda är rätta då är det förfärligt - du sade Ann-Marie hade strid. Är det den gamla striden? Ingen kan råda och vad hon än väljer ångrar hon - kunde hon ej taga livet, hon är så ung. När hon känner livet då målar hon bra.

Jag har satt färg på en duk utan att spåda ut den, utan konturer än. Har ofta börjat med färgen. Och läser Cézanne "jag har ett motiv - Ni förstår, ett motiv" Första dagen läggs bara färgfläckar på duken. "Jag är sjelv färg, vi äro ett, duken och jag" Andra dagen de geologiska skikten, han tecknar skelettet, börjar avlägsna sig litet från tavlan börjar se den. Sedan solen, idéalet, verkligheten färgen, i fläckar, en ny period, den verkliga då han målar. "Geniet skulle vara att immobilisera denna flykt mot höjden i en minut av jämvikt. Det är en minut av världen som drager förbi. Måla den i sin verklighet, "Bilderna". "Jag har försökt det," Cézanne.

Du kan ha full rätt att säga med Amiel "varför föds man på den plats som minst passar en" - dig har skett orätt. Men Giotto, o. kung David, togs från herdestaven till konungskallet - du har sett naturen (x). Det stora offret måste de flesta ge, där är förtvivlan. Icke Cézanne, han hade hemmet - och ångestsjälen. Det som soldaten sade till Duhamel om före amputationen "jag såg på allt och tänkte det var sista gången." "Och nu är allt lika vackert" säger Duhamel efter. "Den som en gång offrat sitt liv lever bara halvt" svarar han. Kriget har tagit något - försök vara orättvis mot ett barn och du skall se. Där har skett något orätt tror jag och vi är ej mer så förtroendefulla. Men man vill leva helt stilla och se det goda, där är så mycket gott. Jag ser på de fina björkgrenarna, äro de så vackra att man ville leva.

För en vän ville man leva.

Men hjärnan är så trött - ser du, jag sover inte - dessa år - därför är hjärnan så trött. -

"De två systrarna" kan man inte sätta på en duk, deras uttryck, själ, är så vidt olika. Jag gör den ena först. Fru Caloniüs är allt ej rätt frisk det gör henne illa ibland att gå - och inte kan hon sitta så nu i vinter, utan kläder nästan.

Ser på Cézannes hustru, på honom sjelv, och där strömmar mot en en varm själ, hos Gasquet, hos Geoffroi, i den lilla allen, tallar, hos arbetarna. Där är i allt något som sluter en i sina armar

Jag ville Tyra var hos dig, du hade det gott - jag är ju bara en förlorad, vinddriven mänska, och du har varit snäll mot mig.
din Helene

Min hjärna förstår ju intet mer.

(x) och lärt dig konsten, där i nordnen.

(7-I-1922)

Einar

Om jag fick somna och dö, från mitt eget onda hjärta från allt. Mänskor är goda, men jag är inte.

lördag

Tack för att jag fick ett brev från dig än, tack att jag får vara litet med, jag skulle försöka vara som jag i djupet känner det, din vän.

Jag skrev i förgår till Tyra det jag av hjärtat kan säga, "måtte hon få lycka"!

Jag skall försöka måla i dag, om jag fick en till utom 'Katri' så kan jag vara med. Jag vill nog jag försöker.

Tack för din lugna sorgsna ton.

din Helene

13/1 -22.

Einar,

Nu önskar jag dig och Tyra den goda varma lyckan som jag väntat för dig sen du kom.

Tack för vad du gav.

Kärleken gör att man kan bära livet - får man bara älska något. Tyra är kvinna visst måste hon få litet kärlek, hälsa henne varmt. Säg hon är välkommen som du till mitt hem, men ville hon ty till mig vet jag så litet - den som kan förlåta är den ende som får lyckan till slut, tror jag.

Mamma fann i dag Magnus lilla barnskjorta i en kista och kysste den än. Bara vi få lov att älska -

Nu ville jag du kände det gott, och när du står vid hennes sida skall jag med ha det gott och hålla av er begge
Helene

Jag måste säga det nu ren, för något.

14/1 -22

Einar.

Tack för brev.

Jag skulle hellre inte skicka detta ditt brev du bad om - jag har ej sökt upp det då jag skrev om det - jag hade hellre orätt nu. Jag är ju bara en trött hjärna vet ej alltid vad jag säger. Om detta sårade mig är det glömt nu - jag ville bara ha litet kvar av dig.

Tack att du skrev, du vet ej vad det gav.

Om Leander Engström tyckte jag det var vackert och mycket behärskat. Simonson vacker och kan bli glatt, söt. Grünewald's ena var rent en Lautrec, 'Blixten' är kanske vacker i färg, stämningsfull trodde jag. Tack för utklippen.

Här faller snö.

Helene

Jag förstår jag får icke se dig på nedresan - inte är jag heller värd det - i yttre ting. Innerst är jag.

söndag. (29(?)-I-1922)

Einar,

Du tager nu så snällt och milt på mig, och det är gott för dig med om du kan förlåta - så vilar hjärtat ut.

Jag har tyckt mannen ändå alltid tänker hustrun är ren - hon har kyrkans välsignelse, eller är erkänd - gentemot 'älskarinnan'. Jag har i hjärtat opponerat mig sedan jag började tänka - den ena eller den andra känner rent.

Det är synd du lider.

Du har tyckt synd om mig, vad du än gjort, varit god, ville hjälpa. Det är hjälp. Måtte ditt hem bli varmt.

Det var så jag inte just nu (x) kunde bära mer - då kom ett så gott varmt brev, du var hos mig riktigt - tack, så hjärtligt o. gott tack. Du vet inte hur 'sönder' jag är.

Och det ord jag vet du ville höra! Jag har ej talat mycket om kroppsligt ont till dig, men jag blir aldrig en arbetande människa mer och jag får ej säga det ord jag längtar att säga, och vill - en lögn bleve det i höst. Jag håller sedan länge krampaktigt i arbetet, jag försöker med min sista kraft. Duger ej halva ord "om jag har" för Strindberg så är jag borta. På vår-vintern vet jag väl säkert Ett par medelmåttiga huvuden kunde duga på en höstutställning inte på en separat, i en grupp. Ni har så mycket och starkt, gå Ni lugnt utan mig - och måtte allt gott följa Er.

Cézanne säger skuggan är konvex inte konkav, - allt hos honom är så. Min matta, litet slöa modell har varit sjuk några dagar, jag är så långt jag ser vad det blir "portrait sentimental" och matt. Sen ville jag måla bruden jag såg som väntar - i en dörr. Fru C. är grisaille, teckning, halvgjort.

Jag läser Tagore's "Nationalismen". Nationen är det maskineri som bildar fackmänkor, som behärskar - ingen plats för individualitet, ingen för det mänskliga hos oss. Men nationer skall gå under för att de döda det mänskliga. Indien och 'de små' skall då ännu ha att ge. "Västerlandet har inte märkt sin långsamma avtyning då det offrade sin själ för makt." Tagore tycker, som jag, om medeltiden "då kropp och själ började kampen mot varann." Vad har jag läst mer - en liten fransk negervisa. Mamma går och sysslar. Hon är mycket klok säger Esther, som är klok med. Och hon är ju så snäll mot mig.

Det är rimmigt ute - jag vilar i dag. Jag längtar att måla

Ett par ord förstod jag väl ej riktigt i ditt brev, sedan förstår jag väl

Det blir nu väl tyst en tid.

Helene

(x) lördags.

söndag (29-I-1922)

Einar,

Vill du jag säger dig allt så säger jag det - du tager emot mig (x). Först säger jag att där är en sak du skall låta mig bära ensam, jag vill bära den för dig - så kan jag göra något med.

Du frågar om jag tror det är dödstanke som gör Munch så tung - nej, inte den, den har han gemensam med alla. Men det levande döda att ej riktigt kunna få - varför måla "varför spela".

Ensam, och två kvinnor som gått under stå som skuggor på hans bild, minns du. Han målar av inre tvång, är född målare, men inte går det rakt till vårt hjärta, som tanken skapat. Ett par tidiga gör det, "syk pige". "Barnen". Derfor är det lilla grand man tror att ges så kärt. Fråga Fröding - och han fick ändå till det sista.

Du säger 'måtte du vara frisk' - inte är jag frisk, min tanke är sjuk och trött det ser du ju, hjärtat med. Tro inte jag helt kastat viljan bort, jag ville ännu, men handen faller tillbaka från målningen, tanken går till något som är långt borta, som om jag väntade något. Och jag har fått mycket.

För mig var det tungt det var uppskjutet till mars.

Kanske när man inte sover är allting tungt. Kanske kommer sol, värme luft ännu - och allt blir mjukt. Du är ju så snäll mot mig. Så bra dr. Okkonen har tre år framför sig.

Gamla gudar falla. Men Guys står kvar för mig med - Daumier, Cimabue, en passionerad gest, eller återhållen, hos Giotto, något hos Greco, Cézanne, Gauguin - Arosenius ett par. Och just nu har Degas "damen med de gyllene druvorna" varit så stark och mäktig för mig.

Vad är Italiens myllrande skönhetsliv i kyrkmålning - prakt - en nedrökt liten primitiv är helt annorlunda - min målning är så fattig, fattig - och van Gogh måste taga det yttre, vad hjälpte honom hans stormande längtan.

Jag ser en liten känsla här, en liten där - och man har en brinnande längtan att något skulle vara så starkt och gott som man längtar det skulle vara - i bok, i bild.

Du ger något av det jag längtar efter så. Så tänker jag på "Stjärnorna", det bästa, vackraste, du givit, kanske, så djupt ser den på mig i skissen, i tanken. "Forsen" tror jag på den är mörk och drager.

Förstår du, jag är fattig och tom - jag ville ge i arbetet som du ger.

Har funnit "klippor" från Tavastön (lugna) som jag litet tycker om, en klipp vrå. Ett porträtt av Baron Carpelan från 1905, blott målat, har intet med nuet att göra.

Jag skrapar ut allt som görs ty det är inte som jag ville - och när jag skrapat många gånger då är där kvar på duken en antydan av allt jag sökt och ville, en så svag antydan - eller intet. Summan av mitt sökande. Så arbetar jag alltid.

Du har det så lungt, du har ro i rummen säger du - o, så gott håll det kvar.

Jag minns du kunde sitta så stilla, det var så lugnt.

Mycket har jag tänkt på dig, det är ett tungt revir - jag blir aldrig så rik att det räckte för en familj, och så behöver du naturen. Måtte du ha allt bra, vara stark.

(forts. till 29.1.1922)

Här är åter uppsägning - betyder det nu mer än förr? jag orkar ej tänka - ej gå. De andra egarena till gården säga man skall ej fäste sig vid det.

Melartin var här i trakten hos Kai Donner och sände hälsning, i vår vill han komma sjelv och vill mucisera för mig - skall man finna en väg till varann?

Nu går tanken mest till fru C. och porträtt det andra vilar - men maktlösheten drager en med. Jag tänker där skulle vara kallt för Tyra.

Helene

Jag ville inte skriva så tungt - har bara inte sovit tre nätter. Hav nu litet lugnt och gott, och så berättar du än litet för mig - om dina tavlor, om att du vill jag skall tala om allt. Det var så underligt.

- jag måste läsa länge på finsk poesi -

(x) med allt.

(På en liten skild papperslapp följande:)

Jag såg just på Impi, den lugna flickan som barn (med utslaget hår hos Okkonen) och jag tyckte där var något litet i den - det var som en stor gåva.

2 febr. -22

Einar.

Tack för ditt brev nu just, om Sallinen, om att du förstår min maktlöshet i arbetet, jag är lugn då.

Nej, att du haft det så! arbete i hemmet, jag tycker så synd om dig, så tungt, arbete ute och hemma. Det är svåra tider nu. Vår lilla "ekorre", 13 år sopar ändå åt mamma, bär ved och vatten, i mitt rum städar jag. Och en dylik liten en kommer från Torckells med varmbröd, säger så nätt "täss' on taas" - de är ändå snälla. Man hoppas få hålla rummen, vi få inte klaga.

Men du! Och du talar om hur det skulle fördröja din resa att stanna här, sådant kunde ju aldrig ske, icke en timme fick det fördröja, och inte har jag tänkt du i verkligheten skulle stanna denna gång - att du är vänlig är nog. Måtte allt gå bra på din resa.

Jag har nog tyckt mest on Sallinens figurer. Vet du han har förnyat sitt kontrakt med Stenman, ger allt åt honom och tycker han slipper allt besvär med utställningen. En stark målare kan ha det så ställt. Du har en målares syn med på konst, det har ej de andra och du går djupare. A.G-s har nog sagt det den breda publiken (i en stad) förstår, är vald för att vara behaglig - men att en Stenman gått från det han så fint förstod och ville först är det tragiska, och blir hans undergång, den kommer över baler, kaféer o. biler. Konst trivs i enkel ram, vill vara ens hjärtebarn.

Nu har jag läst Okkonens poem. Han är tom, finner intet, det är väl en kristid. Låt där stiga en liten blomma upp, bara en liten blomma som får hans hjärta helt, och tro och rikedom komma. Vi kan inte leva utan en sådan, vi behöva alla något att ge vårt hjärta åt. Känner du inte så med, just nu.

De gamla gudarna i konsten med ha fallit - en del ha vi gått förbi, vuxit ifrån förbrukat (jag har förbrukat nästan allt i min Lautrecbok) - är det inte bra vi begära bara det högsta vi längta efter, och få högre ideal, och se dem djupare. Låt de gamla gudarna falla, och tänk milt på dem, vi bli rikare när vi fördjupa det vi ha kvar. - Hur mycket hade man ej om ej handen föll trött! -

Ännu kan dr. Okkonen finna, inte behöver man många målare. När jag är trött tänker jag på en tavla, en av dina på kärleksklagan i första akten i Celestine - på den Gecixote's skapelse. Den som går som han är rik, han ser det sköna i allt, låt vara han tager miste, och när han trampas ned står han för mig som den andra figuren i verlden - den första på korset, med Marie Magdalena vid korsets fot. - Detta var om de andra gudarna han ej fann. - Vet du - här i mitt rum är det ännu som ett svindlande gungande äventyr, allt. Så var det förr, och det kan ju hända hjorden trampar snart ned - men jag sökte ändå något. Så söker du nog med - och där var en man som var sådan. Jag skall försöka få brevet på posten i dag.

Vad jag tyckte om den där Tagore - "om du ej arbetar på människans själ, går ditt land under." Nu var där en fransman som trodde Finland gick en ljus framtid till mötes. Måtte du få det bättre där, finns det ingen här som kunde komma till dig, en Sandra, en Mari? finns det inte i Torneå. Om jag kunde hjälpa dig. Tack för ditt brev, hav det riktigt gott.

Helene

(forts. till 2.2.1922)

Montaigne.

Jag hatar till döden att vädra smickraren, som gör att jag kastar mig i ett torrt, hårt talesätt med en dragning åt det föraktfulla, för den som ej känner mig. Jag ärar mest den jag ärar minst; och där min själ går med en stor glädtighet, glömmar jag konvensansens steg: jag bjuder mig fattigt och stolt till den jag är med. Jag bjuder mig minst åt den jag givit mig mest - jag tycker du skulle läsa det i mitt hjärta.

Det här är bara dilettantism, sänder för ros skull, kasta bort det.

Här är 18 gr. kallt, vattenpärlor på fönstren, fukt. I går tog sömmerskan min kappa jag syr ej sjelv. Jag har vunnit 50 mk. på statens obligation!
Magnus söker en 3 rumslokal i trähus, det är ju sådana tider. Men barnen är ju stora - Måns.

(forts. till 2.2.1922)

(Följande två bilder var bifogade:)

»Botanikus Dalekarlus». Jerk Werkmäster 1918.

20^a Salongen " i Stockholm.

Träsnitt. Jerk Werkmäster 1920.

Det här är ett
omslagspapper
i fikt. Karta
bort det.

9 febr. 1922

Einar,

Här ser man på en karta alla dar, man läste i går om Paanajärvi, I dag om Kuusamo, man har ångest, gråta lättar, man hoppas. Nu kommer militär. Måtte du bevaras och ditt hem.

Ditt brev kom i dag, om den starka kölden och om vackra syner - ja du behöver naturen. Men du har haft det så kallt, någon skulle elda det allt varmt, och taga om dig.

Skogen med pelarsalar och sagoslott - som den på min vägg - 'snön har reddt alkover'! Tack för allt det vackra i brevet, och för skissen och för färg jag ser

Om du fick måla nu. Kanske har du rätt om en linje, en del utvecklas, och en del är så starkt redan i rullen, jag vet det. Det ger nog säkerhet och frid.

Jag sänder här Lagerborgs tal för slutets skull.

Om blott kroppen hölls upprätt, en stor glädje skulle lyfta den - - jag har glädje med.

Nu är jag tung i huvudet - man skall ju alltid drivas ut ur sina rum, och en dag går det så - jag vill bara liksom önska dig att allt vore gott där.

Såg litet på 'Katri' och gjorde hennes mun till ett rosenblad i morgse, passade på henne vid planket men hon kom ej, sänder bud i morgon efter henne. Annat torkar. Intet vill gå fram. Jag har en sådan aning som du om Melartin, vill inte ändå ha förutfattat intryck. Sibelius ginge jag trygg till. - Måns har gått ut ur sångföreningen, ur 'maskinen'. - Nu går mamma ut och tager brevet med

Jag är tung i huvudet, vill bara värna om dig, tro att allt går bra Här har varit 20-28 med blåst, nu 5 gr. Isen går väl. Tack att du skrev så långt, härnäst talar jag om arbete din Helene

18/2 1922

Einar

Tack för brev - du målar, du har liv framför dig, hopp.
Einar, jag har aldrig drivit dig ut - kom. Mitt hjärta är som en fogel, det fladdrar litet, så faller det dött ner, så fladdrar det litet igen, det kan bli så det stannar - jag är sjuk, min kraft är slut. Jag vill gerna somna.

Men det du inte sjelv vill ge det tager jag ej emot (x) -
Jag har inga arbeten, jag kan inte hålla mig uppe, vad skulle du se här!

Före juni har jag tänkt på att sända 'Snöskog' och 'Firenze' upp till Torneå, ty snart har jag ingen vägg, intet hem. Pina från värdsofolkets (xx) sida d.v.s. från en av de fem, ej en dags ro många år i denna gård. De äro så mot alla.

Få vi hyra två rum i de gamla sanatoriebyggnaderna är det bra, men det blir väl för dyrt. Intet står att få här annars.

Tack för allt du gav

Helene

(x) det gör mig sorg,men jag måste väl ta.

(xx) nervsjuk fröken.

Einar.

Det är bättre här, ej feber, det går väl, men i går en halvtimme främmande och det är slut med mig.

Inte brukar jag bli trött när du är här.

Tänk ändå på en sak, den dagen du stannade och kom för sent till jobbet. Vet du, jag har en ångest du skall skjuta upp ens en timme det du går till, efter en timme kan det vara för sent, krig och allt kan komma. Jag har en ångest du skall få lyckan nu, snart vill jag du skall få den. Du sade det skulle taga en dag mer att stanna.

Du är hos mig ändå om du har en vänlig tanke, Einar, gå till Tyra, jag är så rädd, och när du börjar färden kysser jag din kind och vill din lycka med henne.

Helene

sednare

Varför är du rädd man skall tro din bok, vad är bättre än det som gått igenom ens själ. Jag trodde Dégénééré, ungdomsdikterna, Djurboken mycket i Troll.

Du vet nog jag inte är en estetiker, det etiska i äventyret, det psykologiska den starka känslan, är det högsta för mig jag har inte ljugit för dig.

Där vill komma något fult, gripa tag i en - varför tags nu hemmet, det jag ville ge min mor? jag gav allt för det.

Nej, en dag sitter så högt i minnet, och levande, den kan ingen nå, jag äger en dag.

Och jag tror du skall få något för det som var sannt mot mig, få någon slags lycka för det - och nu börjar du snart färden! Magnus är lika osäker i sina rum som vi. Måns har gjort undan examen i sina huvudämnen endast biämnerna återstå för magistergraden. Han är i skyddskåren, jag skall minnas honom som något vackert, om han faller. Hanna har en elev.

Tack för Tuulikki Wellroos, sprudlande liv och glädje, konst. Om nu bara ingen lärde henne mer, förstörde henne. Till henne ville man skicka sin Aroseniusbok, ge den. Men hon har det sjelv. Vad skall jag gamla bland dem.

Nu får 'Katri' bli vad hon är. Nu tages 'Impi' upp när jag kan sitta en stund vid arbetet.

Jag skulle inte prata nu, du har kontorsarbete, du har att göra dig i ordning.

Och så reser du glatt och jag önskar dig all lycka, och en mans allvar på färden

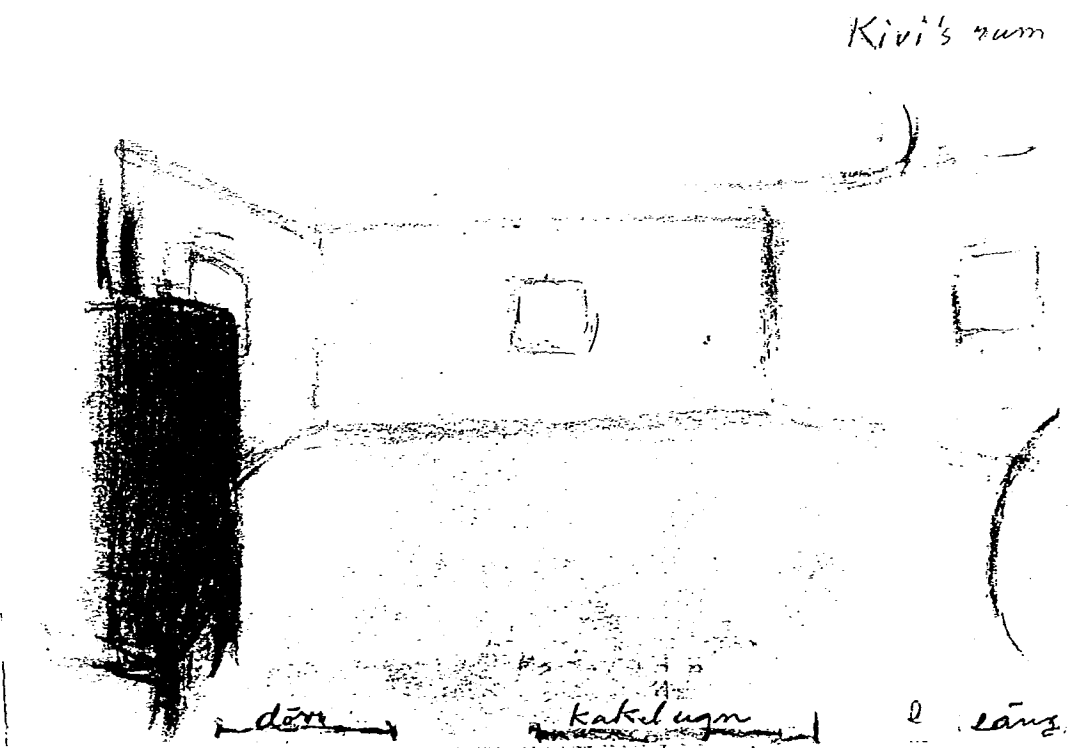
Helene

Jag har tappat Tyras skrivelse som jag ville sända hem nu, det hjälper inte söka jag har tappat den. Du får den en annan gång.

Rauha Ponsio är 19 år och gammal ren.

(forts. till 22.2.1922)

(Följande skiss bifogad:)

1 mars -22

Einar.

När jag skriver i dag tror jag en vänlig hälsning kan nå dig än före resan - det är vad jag vill sända Er. Allt gott följ Ert liv!

Här är tö - och baciller i halsen, det skulle vara farligt att komma. Det går nog över.

Mamma önskar Er med allt gott och hälsar. Så hjärtligt och varmt gör jag det

Helene

Jag tager upp brevet för jag vill ännu önska Er välkomna till Edert kära hem - sedan.

Ser du jag hittar inte på allt just då jag skulle.

16/3. (1922)

Jag önskar Tyra och Einar lycka på den stora dagen!

Helene Schjerfbeck
vännen.

(Till 20/3 -22 E.R.)

29/3 -22.

Einar,

Med alla goda önsknningar börjar jag detta:

Tror jag lät dig i fred tänka på annat om ej ett par ord i Toijalabrevet vore, "vår exposition". För två och ett halvt år sedan sade Ekenäsläkarn det kunde hastigt bli bättre med mig och jag strävade, ville så gerna vara med - nu i höst ville jag åter, jag grep efter ett hopp, nu vet jag jag inte kan arbeta, är för sjuk och svag och säger jag kan ej vara med. Förlåt, jag ville så gerna, det var ett stort fel att ej se kallt och klart. Jag hade bara dragit ned nivån.

Vet att du ej är beroende av andra när du målat så mycket - och önskar dig stor framgång. Men det gör ont när hoppet går.

Målaren Tigerstedt var här i går och han tyckte så om 'Gärdet' och var verkligen gripen av "Firenze" - "jag tyckte det var något, jag såg något när jag kom in" sade han, "där är något." Snart kommer Mirza's unga dotter i fotografi, dansande, bara ett lån.

En modell jag väntade i 3 veckor kom ej alls, nu sökes åter. Här har varit litet motvind, vi äro en tid ren utan uppasserska, maskinen, fabriken, slukar dem alla, går natt och dag. Mamma litet förkyld, men min katarr över nu.

Visst ville jag ha att berätta att en bra tavla stod här på staffliet - man har inte det att säga man ville - kanske en gång - skall man inte hålla fast i hoppet? En som liknar en Rafaels madonna står här.

Vet du ett närmande till Stenman skett, han bad om något för Topelius, jag föreslog "Hetta" - han tyckte det var för mycket och ville köpa den. Betalar när han "får pengar lös". Processen har han nu vunnit. - Jag har fått dyrtidstillägg.

Jag önskar allt gott och jag hälsar så hjärtligt, varmt Tyra, dig.

Helene

tisdag 11 te (april 1922 postkort)

E.

Hur är det där? undrar man - och tror influenzan gått över.
- Stora flingor falla rakt o. stilla ned, i går med blåst,
och drivor torna sig. Intet nytt - man undrar på målaröden,
den ene har det för ont, den andra för lätt (T.dt), så ser
det ut. Man rycker ibland upp sig, ville arbeta, och det går
ej. God påsk! önskar

H

Mamma tackar för kort. Tack för brevet

(15-IV-1922)

Einar.

Det är påsklördag, och jag tror Ni ha sol och tö, och är glada. Tack för brevet. Jag kan inte skriva mycket, jag sover ingen natt, bara litet på dagen - men tror du ej jag gör vad jag kan, tror du ej jag är sjuk och trött och inte mer kan kämpa för expositioner. Jo, du tror mig. (x)

'Katri' är förstörd av ändring - och var ingenting Jag går till min gamla ensamhet. Det gör mig ont du lägger så mycket vikt vid att jag är med - jag kan ej, kan ej gå med mitt namn då verket ej finns - som sist, jag förstod nog hur min konst var.

Ni som har målat, skapat, gå Ni och låt verket tala, gå och tro. Du har ej fått det du borde få, det är sannt. Hälsa Tyra.

Jag läser Evald, vet ej om jag alltid tror. Och Hermann Löns "Det andra ansigtet", en konstnärsroman, en man som behövde många kvinnor. Först är det det vanliga tyska svamlet, och seidlar, men sist är det några sanningar, och skönhet finner han bara i hyddan, hos flickan, där intet är till för att taga sig ut, där är ro. - Har läst litet Voltaire, vad de som bara se det bevisade snart bli gamla, förlegade.

Den persisk-finska unga kom, fotograferad dansande, vad det var underligt, så gammalt, hon så ung. Det är något som var för 2000 år sedan, hon, så fast, dansar med den starka rörelsen - huvudet i profil, så fin, kroppen en face, fötterna i profil. (en liten skiss av dansösen här) armar, ben bara.

Är det ej en god idé av Sallinen att bo i Walamo kloster? Man har bjudit ut Mäkelä tavlor här i Sanatoriet, hos doktor S. och i apoteket. Calonius bad få spekulera på sin frus porträtt en gång, när det blir varmt kan hon sitta i den drägten.

- Jag har fått 1.500 i dyrtidstillägg. Tre rum till 5.000 var lediga här, så långt bort att mamma ej kan gå och köpa bröd (i Åggelby kunde vi få 3 till 5.500.) då behövs tjänarinna, jag har ej råd. Vi få t.v. bo kvar, tills det börjar igen, men jag vet något som de ej alla själva veta - tomten, arrendejord, är såld till en amerikan som tager den efter 10 år, sade jag det ren, det lönar ej mödan reparera för andra som skulle fordra det. Måtte Er påsk vara glad

Helene

Jag har fått sådant här papper som julklapp

(x) Einar, jag ville ju till det sista.

Einar, Tyra.

Nyss var alla stammar, vägar, byggnader varmt bruna, mjukt mot vårvit snö - nu blott en strimma vitt i diken. Tranorna komma, jag hörde skriet - 'det är många hundra' sade någon på vägen. Fåglar ligga döda vid trappan, de ha tagit en annans bo, det är hårda lagar i luften nu.

En söndag kom hon med Prudhonhuvudet, jag visar en bok, italienska landskap, hon finner det vackert. "När jag så på dem i går" säger jag "var jag glad jag bor i Finland" - "ja, man kyllästy's" säger hon. Jag tänker på konsten. Men när hon går hem till Hyvinge by ser hon säkert vackert. Hon ville bli lärarinna - 'men är barnen sedan snälla' säger jag - "det får man inte tänka på" svarar hon snabbt, rädd. Hon har lärt mig något. Det väller i minnet det att man en gång hade tro, vad gjorde allt annat då. Om man bara kunde göra allt så att man gjorde ingen ont.

Har läst en bok, så hemsk att ingen satt sitt författarnamn på den, och en av Barbra Ring. Nordiskt hårt hav och trång segelbåtstämning - mannen vill gifta sig med hustruns syster - han har blivit gift för det han kysste utan att älska, hustrun är ej fin och hon ger honom ej fri, han har rätt till kärlek, 'hon med'. Systemen går, säger också något om att verlden dömer kvinnan hårt. Jag tycker inte riktigt om någon av dem.

Man läser vad man kommer över, det är väl bra - inte allt konstnärligt fulländat.

Där är vid pannan på Prudhonhuvudet något som inte är tillräckligt mjukt, hundra gånger gör man om det, och så blir det avsiktligt. Magnus har talt (sic!) om en bok 'egyptiska målningar', mest mumier tror jag, skall försöka få se den.

Vad Ann-Marie skrev för ett fint litet brev i går.

Vad luften är frisk och vårskarp.

Vet du jag har stoppat gardiner två veckor, nu möbelöverdrag, så annat och annat, så var det alltid. Bara där är frid.

Vi få bo kvar t.v. Jag tror jag inte har mer att berätta. Jo, hos Manet har jag inte just tittat på impressionismen, det lånade, mest på 'Absintdrickaren' o. 'Musik i Tuilerierna' - det du såg var nog mycket vackrare än. Jag har ofta gått till Manet men det att ett mörkt föremål inte tar dager som det ljusa bredvid, det har jag funnit sjelv. Om man var där det målas - - Om jag kunde göra 'fabriksflickorna' än - i novemberljus. - handen faller ned, och nästan omöjligt få modell längre tid, bara en stund nån söndag.

Hjärtligen hälsningar

Helene

Vi ha haft 4 uppasserskor för att hämta mat mjölk, ved vatten, och göra allt sjelv.

Är det inte ljuvligt, vår.

Här är sol, jag ville så gerna där var med, Einar.

En glad 1 sta maj!

Helene

10 maj. (1922)

Einar

Jag känner också det hos Okkonen, hur känslan av ens vanmakt - armen kan ej nå - förstorar längtan. Han tror här skulle han ha det, alltid på en annan plats - den unge krigarn här sade om döden 'vad gör det, man somnar och drömmer', så ungt, där var ingen mardröm än, allt ljusst.

Florenz gav ej (x). Paris skulle ge den mjuka luften där färgen står som fläckar i rymden, och arbetsron - men skrämmande ensamt. Och ville jag till något ville jag dit där det finns grumliga djup hos människor än, något att finna som ej funnit sig sjelv, där allt inte är så medvetet - i konst, i - - Och är det just här? här tonar Härmäbrölloppssång, här gråter flickan i Maria Jotuni's bok, 'de 7 bröderna' är här.

Ditt förra brev, med Norden, jag kunde inte riktigt bära det, naturen stor och skön - som jag aldrig fick se

Här föll de första lätta dropparne, regnet kom och gott milt i luften, en solstrimma ibland, och något som liknar bladknopp. Blåsippan har en blomma.

Tofsmesen ? har jagat duvor och sparvar från fönsterbräderna. I Barbra Ring's bok tänkte jag varför kunde ej "systemen" älska honom utan vigsel om hennes kärlek var stor - låta hustrun bli kvar, - det kallas omoraliskt, jag vet. I Petersburg fick jag se in i en rysk själ, jag tänkte det var lättsinne då - men var det en den starkaste jag sett?

Jag läste i vinter Curwood's bok om de två små och tyckte den liknade din, sade ej ty det tager andan när någon säger något okänt liknar oss. Men här var så mycket blod - också vackra syner. Vet du, här såg hästen, trälen, upp mot tranorna, våren. Såg på Toulouse-Lautrec en dag en kvinnokropp med slapp, mjuk hud - la chair - köttet, i andlig bemärkelse. Marie Wiik har mitt Cézannehäfte och tackar för att jag ingjutit nytt blod i hennes förtorkade målarådror. Det var så rikt, det är santt - Nu har jag sett på naturen en tid och vill bort från det medvetna till de grumliga djupen. Till något jag ville hämta därur. Men min arm når ej. Varför är allting på två sätt.

Mamma tackar för hälsningarna, hon är rätt gry säger Calonus, hon måste få syssla, känna sig nödvändig, som hon är. Det är alltid som vi skulle göra oss färdiga till något, som aldrig kommer.

Magnus var här 1 sta maj, han är ensam i sällskap med nu, säger han. Vad jag önskar han ville gifta sig. Han hade mött en som älskade honom mycket då han gifte sig - vad tänkte de? Han kanske att livet hade blivit lättare om - hon kanske det var synd om honom. Hon är gift i Tyskland

Nu skall jag läsa den bokskatt du sände, riktigt så i fred, vara inne i det, det är som att tala med dig. Skall försöka ha den ron att det inte är på två sätt - vad där var ro förr. Hälsa Tyra hjärtligt. Och en hälsning till lilla Kai. Jag vet där är så vackert, där är så mycket lycka, och det är gott.

Helene

Tack för kortet från Köping - för en tanke hit. Helene

(x) jag tyckte inte om blommorna där ens.

19 maj. -22

Einar,

Tack för blomsterhälsningen - här stod på bordet vitsippor och svalkade ens kind den dagen.

När du talar om Japan tages "japanska skolan" fram och man ser de fina linjerna, smak, och den olika karaktären hos en Kiyonagas, en Utamaro's Sharaku's kvinnotyper. Och där sägs Hokusai realisten dödade konsten. Men säg, varför ha de gjort blommor, djur, så naturtroget och stiliserat mänskan? Vill de ha henne så vacker, är de trötta på henne?

Jag såg på 'Konungen av det mörka rummet' och såg jag måste läsa den till sist. Såg att alla vägar bära dit vi skall.

Så läste jag Tyra's 'Den gamle prästen' - en gång förr läst - det är en stark enkel bok och sanningen att sist må vi avgöra själva är där. Nietzsche. Tyra hade strukit under att kärleken är störst - jag satte ett litet streck.

Jag har lovat säga dig om jag en gång funnit frid - en tanke har kommit, det som var tyngst blir väl min tröst. Rör inte vid det, det faller så lätt igen.

Är Ann-Maries mamma så sjuk - jag hoppas, ett söndrat hjärta kan leva så länge. Är det grymt?

Ett fint grönt skimmer på buskar, en ljus björk mot mörk gran - en timme modell var söndag - en plan som jag ensam skall hålla vid, den är så omöjlig.

Jag sover inte, lever i en vaken värld och den trötta hjärna kan inte skriva nu - men hjärtliga hälsningar från min kammare dit.

Har en Beaudelaire jag vill sända med böckerna, men den svenska dräkten för honom bort för mig

Helene

(5-VI-1922)

Einar.

Det är pingstafton och flädern är guldblommig - två små violer dofta i gräset - mörka runda moln torna sig runt omkring. Min hand är för trött att skriva, men en hjärtlig hälsning sändes dit, till stockflottan, livet i naturen.

5 te juni.

I går läste jag om din trädgård och den är fin. Tänk att du talat om Gavedals blommor, minns dem - jag gömmer videbuskar och blommor där i minnet.

Maskrosen är här så tunn och blek i år, litet blommor på hägg och nästan inga på äppelträd.

- Men det är svårt skriva - ett rasande stamp och skrik i rummet bredvid, man önskar oss döden o.s.v. - det är dagligt bröd.

Planen jag skrev om var att få ett hem för mer än en månad framåt alltid, det var att låna pengar till ett bygge på vänners tomt, få en liten atelier. Nu har Magnus klargjort all

den juridik där följer med, eller rättslöshet, för dyrt. Tomten ligger mellan en vedplan och en sammangyttring av fula byggnader (som kunde målas), tänk alltid sitta där. Det går ej.

Men en annan gammal dröm reser sig mäktig - du har vikit av till en annan väg - men inte kan jag göra det utan att önska du är med - det är alltid den samma gamla. Var söndag i maj, april har målat litet, och får jag ett litet resultat när jag nu är aldeles fri, kan ge ut, kan låta bli, vill jag låta fotografera, sända till en man där ute, fråga får jag sända 4 à 6 målningar rullade till påseende. Exponera kan jag ej är för fattig! Fotos komma tillbaka eller intet svar - men det är min gamla dröm.

Låt 4 à 6 foto av dina vara med. 'Firenze' kan jag låta taga här, 'Buttes Chanmont' skulle förstås. En gång? Gör jag illa då jag talar så - så går jag ensam.

Fick nyss två nya nothäften av Melartin, och väntar en bok till lån av fru H.Rissanen, 'Modärn konst från impressionism till det nyaste'. Det blir roligt. Är det den du har? Marie W. säger tyskarna där ge för mycket känsla lämna intet åt fantasin - jag tror detta för mycket är lös sentimentalitet, när har en tysk gett en linje som dallrar av känsla, eller en ton, i färg. Marie säger hon "med flit hållit ögonen slutna för Cézanne", "vill ej tycka som andra" nu måste hon se, och gör det (x). Vet du jag tror hennes smak, begåvad realism nu är i antågande, därför har jag sänt dig så många dumma utklipp. Låt den komma om där är värme i, lånad från de modärna - det gamla kommer ej igen, ej för dr. Okkonen, ej för någon.

Dora, den minsta, mörkaste av mina mörka kusinsbarn, skriver hon kommer 'när som helst och vart som helst' för att sitta för mig. Det är hon som alltid kommer dagen efter till festen.

Måns var här och sjöng, han har brutit med vännen ty 'där var egenskaper han ej kunde vara vän med'. Vännen är ute på Tavastön med frk. Hult hos Hanna. Hanna tyckte ateliern i staden var för liten att måla i längtade ut att måla 'havet i dess storhet'. Har sett en ny Tigerstedtmålning, han är sagoberättarn som Simberg, ritar för sina barn som Arosenius - och hårt, orientalistiskt, säkert sinligt. Han ville 'lära av mig' men tog inga målningar med ty 'inte säger hon ändå åt mig vad hon tänker.'

(forts. till 5.6.1922)

Jag skulle nu säga följ bara naturen hårt men hav varm mänsklig känsla. Fransk mor, halvrysk far, uppfostrad i Petersburg, levt i Paris, gift med Donner's syster - "jag är en fattig gosse jag, som äter andras bröd" Det blir nog ingenting. Beaudelaire har ej här sin skönhet i språk, ej sitt djup som i fransk dräkt, sände den ändå. Jag kan ej läsa mycket nu, men är glad ha det du sänt, de komma nog till sitt hem igen. Jag är rädd Tagore skriver om en dags sorg skall läsa den till sist - Är där något som rör en indier, han njuter av sig sjelv - jag vet ej än, jag har läst för litet av honom. Tyckte om 'Nationalismen'
Nej, farväl nu
Helene

Kanske är denna annorlunda

(x) det är väl övergången till att tycka om modärnt som hon "hatar"

(Följande anmärkningar av E.R.:

seurasi:

O vene efteraar etc.

ja Hvad elsker den Gaadefulde mund)

16 juni (1922)

Einar.

Det är en ljum, fuktig dag, bofinksången passar bra i den. Kalidäsa har lästs och skänkte skönhet för lång, lång tid - och så är man färdig att börja Tagore, är hemma i Indien. Jag måste läsa litet, litet bara.

Ett futuristpoem, 'Springbrunnen', av Italien's "solskensbarn" och gunstling, hade nog välljud. Och så lär det finnas en, Giovanni Papini, otroligt ful men bedårande, hänförande genom sin strålande intelligens - en ung poet - har ej läst av honom. - Jag ångrar jag ej trodde Tigerstedt det var väl inte oförskämndhet när han sade "jag är en fattig gosse jag" kanske djupt känt. De ha nu ärvt sina fem miljoner och så "äter" han igen och pinas, det är en natursvärmare med litet religiös anstrykning säga de, för alltid en liten Kristusbild med sig. -

- Om Tagore bara ville berätta sitt hjärta, inte lära mig något, skulle jag vara glad. Jag väntar så mycket.

- - Söndag kom de tre Caloniiska barnen med stora fång Ledum (x), så han, men de gick när modellen skulle sitta - hon satt en halv timme, så kom frk. T. för att tala affärer - måndag satt fru C. (vacker) sen' pratades. Tisdag frk. T.'s besök - onsdag f.m. orkade jag ej taga emot henne men på e.m. kom Magnus och jag måste ju - torsdag satt fru C. och pratades - Då jag aldrig kan sova när jag pratat med människor om dagen blev det ej ens de vänliga par timmar sömn på de fem nätterna och jag är bruten, tänker på ett sjukhus, ty det är bara en bit av mitt dagliga liv jag berättat. Vet du, du skall ej komma när min hjärna är så trött, jag orkar ej - - jag är rädd

17 de

Tack för utklipp, tyckte om viken över taken, de andra gav ej här fullt det jag väntat. Sände för två veckor sen' Isakson och van Gogh dit upp, de få bli där. Hannas Delacroix är här, han tecknar med volym, ej med linje'. Jag ser det vilt måleriska och var dag ger han mer, jag börjar förstå. Ser 'Sardanapal's död' som är Cézanne's Antoni frestelse, ser ett stänk Guys, kvinnor med en mörk panna - ser många som är en vekare Daumier - 'kung Rodrique', den vita skrämde hästen, albanska ryttare, himlar, lejon, och ser brottstycken ur hans tavlor - där slipper man kompositionen och njuter av en linje, en rygg. Varför måste han komponera så mycket när en skiss är det bästa - vi ta' ej steget fullt ut, de som påverka stå omkring oss. Einar, jag stänger som förr min dörr ty var blick på det halvfärdiga av en som ej är målare dödar det för mig. Jag längtar så underligt att måla. Delacroix gav ändå.

Det är ett stort vackert häfte där det står 20 mk. på baksidan, vilket ej kan vara sant det är nog 100. Skall höra efter av Magnus. "Den modärna konsten" har ej kommit hit än. Ser nu mycket på v. Gogh.

En god midsommar, allt gott dit.

Helene

Hur skall jag få arbeta. Steker nu kött och fisk på morgonen, och något till kväll, mamma blir tröttare. Om jag fick frid. Sänder de andra utklippen sedan.

(x) Här står en kruka Myosotis, Ledum och Andromeda stora buketter

Tack för brev, jag var glad över det.

1 juli (1922)

Einar

Jag förstår aldeles hur du har det - vet du jag ville länge säga 'skriv ej så ofta', vi skriva när vi ha ro eller lust. Jag vet hur du jäktas.

Du gissade rätt, det var till Frankrike jag ville, jag täcktes inte säga mannens, konsthandlarns, namn, det är för djervt, men en dag när allt är klart, målat, fotograferat, skriver jag till dig och får dina fotos - en gång - - . Jag törs ej sända målningar genast, de kunde komma bort, kastas undan - och i det landet sätta de värde på artighet, en artig enkel fråga först.

I Sverige köpa de intet finskt nu har Magnus berättat, S. har väl sagt det, och jag skall berätta något från H.fors. En man ringde på hos baron Carpelan en målare som bjöd ut tavlor, C. hade nyss flyttat och hade ej råd "Prisen äro så att alla kan köpa" sades, och att hans namn var Alanco. Detta sägs ej för att du skall berätta det, bara veta hur det är. Carpelan var här, han var så hjärtlig och vänlig - och en afton kom "stora ekorren", min fröken Nyberg från Ekenäs, hon som åt nötter halva dagen i köket - det är så enkelt naturligt med henne, efter 2 år aldeles som förr. Hon reste 11 afton - men Calonius var här på samma gång och nog är jag slut nu.

Inte har jag fått ro att måla. 10 de kommer Magnus och en fröken nån dag förut, jag kan ej be Dora komma före 15 de juli har saker som borde göras färdiga ty jag kan ej vara inne i fem målningar på en gång. Hälsa Tyra, skriv ej mycket
Helene

4 juli

v Gogh är ju inte "tysk" han har alla franska egenskaper - men jag kom hans liv så nära i det där.

Delacroix fick jag nog av.

Har sett mycket på Daumier, v. Gogh, på bilder. Tack Einar för alla böcker.

I dag är så stilla, en vit rosenbuske vajar av och an över källartaket - Vet du något vackert - fabriken behöver mycket vatten och måste taga det från ett kärr - för att spara leds det tillbaka till cisternen i kärret, men måste svalkas innan det går till fabriken igen, genom rör kastas upp i luften. Där är springbrunnar, skogkransade, bland hjortronblom och pors - jag får ej se. Hortensian är nu sådan - en liten klarblå blomma sitter som i en vit luftig sal under var blomknippe - och den är vacker.

Här är intet mer. Ville du hade fred - på färden har du väl.

Helene

En norrman som varit här 20 år har sagt Finland är ett så lyckligt land, går fram!

11 juli (1922)

Einar

Det var en så fin harmonisk dag, där var så mycket vänlighet - dagen förut hade jag läst ditt brev med tunga underliga ord, jag tänker nog alltid på det. Och tack för en bok som skall ge mycket! Du var snäll mot mig den dagen igen, alltid.

En frisk sångkör sjöng, och människor kom in, och Sigrid Nyberg kom resande, och jag låg mest - och så hördes toner från rummet bredvid, fru Calonius sjöng, och magister Donner spelade det Melartin givit mig, fint, enkelt, sympatiskt. Var det ej snällt av en främmande. Så kom de in och jag fick göra hans bekantskap, en stilla förfinad man - ej lycklig? Hans syster fru Tigerstedt hämtade blommor (andra med), hennes man och hr. o fru C. var med. Och så gör det ont att man ej hade kraft att taga emot alla vänner på Hyvinge, och man hade ej.

Sigrid N. satt hos mamma mest, hon har hållit mig hos sig när jag var sjuk och hon förstår.

E.m. kom Magnus, han var mest med mamma och såg på en byggnad, men då fick hon vara med honom som hon vill. Han var så vänlig och han hämtade en dyrbar bok "Spanska infantinnor" - - varför så mycket.

Han såg trött ut mitt i sin Tavastövila - om han ändå blev lyckligare. "Sigrid Nyberg, vem är det" sade han

Einar, jag borde ha skrivit i går när jag var så lycklig, nu sticker det i hjärtat att jag ej kunde taga emot alla.

60 år, var livet fåfänglighet - säg det är ej fåfänglighet längta efter människor

Melartin telegraferade från Skagen, Stenman, många - .

Hälsa Tyra.

Helene.

Fredag 21 sta kom något som uppskjuter mina planer en tid, det kom en inbjudning att sända med de unga till Göteborg, mars 1923 Jag måste taga emot en sådan chance. Så underligt det är! Frosterus väljer här och jag skall fråga Stenman med.

Gungorna svinga, positivets orgeltoner, de förgyllda hästarna och stängerna som Rimbaud reste med - allt här nära, det skymtar bak träden - det är Europa, tycks det mig. Ungdomsminnen.

18 juli (1922)

Einar.

Såg på "Konsten ursprung", en djup bok att läsa i höst, i vinter - nu är här så förstrött och prat - men hur ger du så dyrbart, en hälsning är nog, och så välkommen. Tack ändå för boken kanske behöver jag den i vinter.

Mycket - för mycket erkännande har jag fått, mer än jag förtjänt, jag tackar ödmjukt.

Den dagen gick, och ängslan gick, sen' kom någon var dag och frågade hur jag mådde, jag var så slut av det.

I morgse reste Dora, nu res hon över sjöarna i regnet, en fantastisk uppenbarelse, liten, späd, ögonvitorna det enda matt ljusa. En liten vit klädning, en vid 'koft' som hon stickat av sin svarta pudels ull slog omkring henne, en duk kring huvudet och långa antika koraller stora som tumändan hängande i öronen - korallerna köpta i Krakau's ghetto - hon tog dem av när hon gick att äta, trodde hon ej skulle bli serverad med dem. Man hade just sagt henne i Sverge att finnarna äro ett nomadfolk, och hon sade hon är ju det. En snabb intelligens en som haft en tyst far, mor och syster - och de tala aldrig om djup, gå ironiskt över dem, blott om det nätta, bibelstaktiga. Men hon 'skulle resa fast till Lappland', hon har längtan ut - och hon tycker om kärblommor. "Dora ser ut som sfinxen" brukade hennes mormor säga.

Vad jag gjorde - mycket litet, en oljastudie, två dåliga teckningar, men jag såg.

Hon kan inte gå med sina smycken i H.fors men sätter dem på på landet där hon bara möter en kyviga i skogen - hon läste indisk poesi och 'Abelard och Heloise's brev' - "de mest glödande kärleksbrev - fast' det vet man ju inte" - och hon äger en 100 årig upplaga av M-Angelos sonetter.

Nu har jag skrivit så mycket om Dora för jag tänker på henne - men jag skriver inte mer.

Du är nu hemma jag fick ditt brev med skissen - tack! Jag tycker den våren är vacker - ser den - jag känner våren i den och vet glittret. En hel kär samling har jag, många ge finare än en tavla, aldeles själva

Jag läste "Konungen av det mörka rummet" det var själens skönhet 'längtan som aldrig kan nå sitt mål, ej behöver det." Tack att jag fick läsa det. Kalidäsa var stämning.

Fick en italiensk roman, 'Hömlängtan' av Grazia Deledda. - "vi äro ensamma i vår värld med vårt felsteg, ifall det är sannt att det finns där - - - föga glada, föga bedrövade, hand i hand, lovande att hjälpa varandra som två blinda." - Så lungt kände jag inte, det är så häftigt - nej, så sorgligt bland människor - och gott.

Men jag höll på mista lusten för målning av fru Rissanen's bok om modärn konst - nästan bara tyskt som lärt av Frankrike. Några sämre Matisse, söta flacka Laurencin, men så den underliga friska Rousseau (x). Gondouin lever på kubismen, ett par litet vackra, Gromaire kubist-realist, Coubine har fina hårda konturer på ett ganska vackert flickhuvud, Jean Marchand enkla vackra ytor och ändå rätt mycket modellering. Kanske vill du se boken när det blir vinteraftnar?

(forts. till 18.7.1922)

Så roligt Tyra tyckte så mycket om Arosenius, det är ju också hennes hemland, det hon känner så bra. Och en stor konstnärssjäl. Tror du jag inte tänker på Er däri Ert hem - jag talar bara inte om det. Och nu skall du bara njuta av sol och ungdom och glädje, och ha fred. och jag får brev i höst.

Du har mycket att göra.

Helene

För en stund sen´ var här två svenskor från Skåne på besök, en målarinna, en pianist Wengberg, systrar. De följa mest med Köpenhamns konstliv "i Sverige är det så att ingen forskar" sade de, de såg en god tavla och fråga sen´ ej efter om den mannen gjort mer, de lämna honom - som Isakson tills det är för sent. Jag beklagade ej Isakson han hade målarfred. Och så tyckte vi Paris var fred, lugn. Det var fina själar, Busoni´s, Acktës vänner, Topelius´ vänner.

I ´modärn konst´ läser jag om många nya samlingar av ny fransk konst i Köpenhamn - och där är en stor god bild av Munchs ´Sjelvporträtt´ här bättre än det jag sett förr

Einar, du som skriver i tidningar, kunde du inte en gång skriva om den hemma arbetande kvinnans ställning, hon som tager emot besök från 9 morgonen till 10 afton. Mannen går mest till sitt embetsrum. I utlandet går man ej före 5 e.m., i Frankrike, England, dagen tillhör mänskan där - det är civilisation. En intim vän vet han alltid är välkommen.

(x) jag tycker hans brist på begåvning var hans styrka.

Här var två svenskor fr. Skåne på besök i dag.

31 juli 1922

Kära Einar,
Jag vet där är sol, när man är lycklig är det ju alltid sol
- och du behöver det.

Tack åter för en vacker bok, tack - men varför ger du gåvor
alltid - det är väl för att gläda mig.

Giv ej så mycket förstå mig bara litet nu. Det gör mig så ont
att du allsinte tagit på allvar det jag sade om exp. hos Strind-
berg i höst, att jag är för svag och trött att lova, det förstör
min arbetsro. Jag har inte svarat i Göteborg ännu, jag trodde
bara jag måste taga det för pengars skull, pengar som jag ej
tror på. Stenman har lovat skaffa en (jag hade ej bett honom
om jag ej varit fri från Strindberg), Magnus ger nog en, det
jag börjat kan jag ej lita på, jag blir allt svagare av arbete
nu. Vad jag blev skrämmd då du inte sagt Strindberg än det
jag sade i mars (i april?) att jag ej är med i höst, nu är
det ju underligt att säga det. Jag vet du nu säger Strindberg
hur det var - det går nog.

Jag har nekat Magnus tala med Strindberg om det. Vi två skall
engång gå till Frankrike tänkte jag - I Finland har jag
exponerat för mycket tycker jag, och de ha redan sagt jag har
förut sedda saker, det drager mitt namn ned. -
Från Ann-marie kom ett litet brev den 29 de - en hälsning från
hennes mamma, hopplöst sjuk, och nu - - död - - frid.

Einar, jag kan inte skriva mer, vi skall göra allt som det är
rättast - och hålla ihop.

Helene

Du har goda och många arbeten, jag ville din lycka i höst,
och du går ju till S.

Hirns bok är en bok jag förstår.

senare

Einar det bli nog allt bra och vi bli glada igen.

Strindberg förstår nog att det är svårt säga nej i Göteborg

10 aug -22

O, Einar,

Tack för ditt brev. Det lyser upp litet allt som är så tungt. Om allt kunde gå så, om Ni, om du hade det bra i höst. Vet du, jag tror inte det minsta på detta i Göteborg, men i höst är jag inte färdig med något ännu - och jag måste taga Göteborg. Jag vet du och Häkli borde vara där, då vore jag glad, och jag vet framtiden är Er, jag har ju också lärt se vad som lever. Men jag kan intet nu, jag måste, för familjefriden, för mycket du ej vet, gå till "kron"landet. Magnus är så livad för det - jag tyckte ej riktigt om hans brev - och då efter Strindberg förbjöd han, så gott som, mig exponera mer. Mamma skulle ej heller tåla att jag sade nej och gick med dig

Men tack att du vill gå med mig till Frankrike, att du vill ännu gå med mig - som inte kan lova. Jag har varit så ensam nu - jag har haft så ledsamt -

- Jag hade tänkt fråga dig vad som vore bra ha med av dina tavlor, om du vill ge. Man får ha 10, de taga, 20 procent, och ge i assurance 2/3 av försäljningsvärde. Om 'Bretagnelandskap' (som Stenman ej mer äger) är en, Magnus 'Gosse' en, och om jag kunde föreslå Frosterus som är jury 5, så vore där 3 platser för dig. Kan 'Hyvingeflicka' teckning, vara en, och Röda huvudet en. Kan det som varit hos Liljevalch och i K.hamn vara där igen?

Nog vet du jag litar på dig men inte kan jag be dig välja i februari, du har ej nu tid vet jag - och 15 mars skall det lämnas in i H.fors. Jag vill sitta helt stilla vid arbetet till dess, och någon tro och gjädje har jag ej.

Jag har försökt lära mig gå ända till brunnen i år, sista sommarn var det till lilla porten, och hoppet har sjunkit och sjunkit. Det gör ju ingenting det är lika bra så här. Jag tänkte i natt om jag fann en riktigt olycklig, ensam mänska om jag kunde vara något för den så skulle den mänskan vara en hjälp. Mamma behöver mig och min kärlek men jag kan inte alltid tänka så som hon, och det måste jag -

Nå, nu går jag till Göteborg hur det än slutar, och hur tunga än löften är, jag svarar efter den 15 de Frosterus ja. Det är han ensam som inbjuder (sic!), allt är i 'kommissariens' händer. Vet du det är lyckans tid, det friska arbetets tid, storhetstiden, då ingen stor framgång ännu sagt ja till något - du skall se det engång. Nu tänker du bara sjelv kämpar sjelv - och det vet du jag tror på din konst. Har jag inte alltid gjort det, var jag glad du gick från den.

Men för en sak är jag glad jag ej är med i höst, jag har ej dragit. nej tyst nu med vad jag tänker.

Helene

Diehl är i Paris i träfirma, och studerar gallerier.

Det är din födelsedag 7 de, köp till den en liten bok, eller slå ihop den med namnsdagsboken, de är båda här. H.

Li-tai-pe är så fin, modärn. Modärn i bästa bemärkelse, för sin tid, för alla.

18 aug. -22.

Einar,

Nu är jag så glad, för att tonen i ditt brev är så glad - du skall utställa i Åbo, så mycket förstår jag. Det är mycket svårt att dichiffrera brevet - i finska kan jag ej gissa - men det ser jag du har en vän till din konst - och de måste ju komma. Jag förstår inte när det är, men inte kan jag innan de fem 'chancerna', tavlorna för Göteborg är färdiga tänka på något annat. Och är ej detta för Norden, du, Mäkelä o.s.v., ~~det~~ blir en sådan harmoni. För 'Nuori Voima' är jag glad med, och Jo-hui var det käraste för mig tror jag.

Tack för råd i Sverge - ja, jag vill försöka. Vill du sjelv välja för de tre lediga platserna, vill du ha "Syskon", "Röda huvudet" och "teckning" med? sätt pris på dem, derför är det jag ville ha dem med. 'Bretagnelandskap' och Magnus 'Gosse' ha inte varit i Sverge, det blev då två som varit och 8 som inte varit, 10 får man ha.

Tack för Shelley utkl. alltid har jag haft en känsla av något eteriskt hos honom, - inte i den "- och Shelley utan fred", om du minns den.

Tyck nu inte jag var underlig som sände boken nu ren, den kom, och så blev jag rädd du skulle köpa just den, men har du den så byt ut.

Dostojevski läser jag så gerna, där är den eländige, den som går under också vacker.

Jag var rädd du skulle finna mig otacksam, jag är ju ändå så tacksam för den sympati jag fått, mest att ha någon som förstår, och för alla goda ord som värma - tack Einar.

Där satt bara en ung flicka och målade ett landskap på en terrass i Bretagne hon var glad vara ensam och hon var litet glad åt det hon målat. Sedan sade kolonin det måste utföras, men hon höll på sin mening en gång, den första frihetskänslan, ungdom. Den känslan kommer inte mer - ungdom är det kanske man begär - man ville sitta just så och inte ha något mål, bara en liten stund, du förstår nog hur det känns.

Nej, ingen hindrar mig i mina planer men att gå och känna som ett grepp av en annans vilja - och mamma säger ju 'gör som du vill - "men jag tycker inte om det" kommer det sedan. Nå nu är här ro.

Jag har sovit två veckor om nätterna, men nu komma Hyvingeborna från sina sommarresor och de komma lika snällt som förr och hjälpa mamma med uppköp och hämta varmbröd och bär, var förmiddag nu igen. Jag har så ofta förklarat att jag måste arbeta, men de se sårade ut om jag går. Förhärdad har man ändå blivit. Nu hoppas jag i höst ej ha svindel utan orka sitta uppe om Ni komma, vi kan ju se på fru Rissanens bok - det franska kan jag med men inte med det tyska, det är skicklig imitation o. vämjeligt. Jag har inte orkat läsa den sista tiden, och ger all kraft till en halvtimmes målning ibland. Lycka till framgång och förståelse i Åbo Einar! Hälsa Tyra.

Helene

här regnar alltid.

Tack för brevet av den 4 de aug. Vi gå nog tillsammans än, jag tror på det.

31 aug. -22

Einar,

Nu har jag det ont - jag hoppas bara detta brev skall ställa allt till rätta. Hon kommer i stället för mig, hon fyller min plats, och Hr. Lydecken är nöjd - det är mitt hopp.

Vad det är svårt vara sjuk och svag, ej kunna arbeta - ej kunna lova - bara ligga - vad skall man leva för - man kan ej det man vill.

Minns du du sade det var illa av Ungern att sända bara 4 medelmåttiga arbeten - jag visste jag var dålig med men jag hade lovat och ville hålla.

Nu är jag trött.

Till din födelsedag allt gott!

Tack för att du skrivit så ofta.

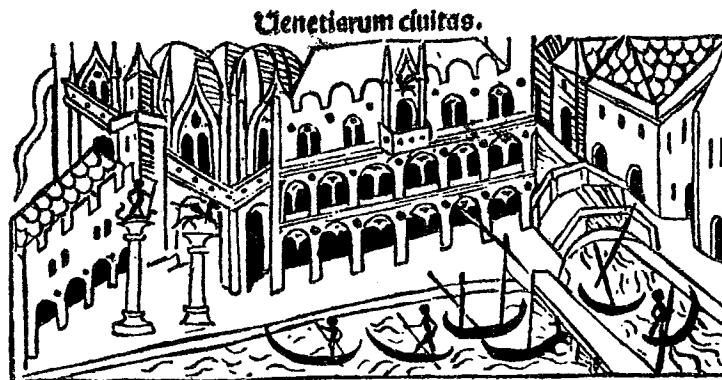
Helene

Du får kasta bort bilden.

Bredvid mig ligger ett underligt, känsligt brev från Dora.

Jag måste svara frk. Helenius.

(Följande bild bifogad brevet:)

Bois du Fasciculus Temporum. (Venise, 1480.)

3 sept. -22

Einar,

Jag måste skriva ty vad var det sista annat än otäckhet - jag var så olycklig.

- Där är en sak i dina brev som ej kan visas bort, som återkommer - din tjänst är för tung - och så frågar du ändå hur jag har det - jag skall säga.

Tungt, intet som lockar att leva - och så kommer som en vind från okänt land en känsla du skall leva än, ännu skall du leva. Kanske därför att jag kunde gå till brunnen en dag utan att bli trött!

Och allt är den barnsliga fantasin, det kommer mycket pengar en dag, den kan ej visas bort. Jag har ju fått så mycket ren! Det är väl fantasi - i verkligheten har jag mamma och är glad hon är något starkare nu än i början av sommarn, det är så lungt när hon är nöjd. Och jag tänker ibland jag har dig - jag minns när du satt så stilla först.

Och jag skall berätta hur det är. Om vi få bo här har jag det bra, men nyss skulle vi åter ut - en ledig våning finns till 1000 i månaden, och jag är hellre på landsvägen Och jag bygger ej på ett ställe där jag skulle vantrivas. Om vi betalade fullt för två portioner middagsmat blev det 10.800 om året, men vi betala långt ifrån för en, och vi städa själva (man får ingen som gör det), och så hinner det jag har bra till. Magnus har de sista åren givit mamma 100 i månaden. Det är min ekonomi. I höst skall jag köpa en blus. Jag vet du inte har tid att läsa, men 'Ljusa nätter' är så kort, 4 nätter, och när jag började den måste jag läsa slut. 'Das? junge Weib' är 'Der Alte' som jag en gång läst, tung, hetsig.

Jag har aldrig kunnat med Elsa Doolett's böcker, men du kan ju tycka om dem för det. För mig äro de den vanliga kvinliga sentimentaliteten i tanken, inte i känslan.

Nu har jag läst 'Infantinnor', 'Modärn konst' och Kinesisk poesi. Det är så förfinat, ibland ljumma bilder, kvinnor röra sig tyst, ibland blodigt, hårt - 'Im Boot' ljuder för mina öron. Hirn tittar man bara på, han läses i vinter, i vinter de mörka kvällarna.

De bjuda mig teosofi, jag vill inte läsa mer, det ger intet nytt, det ger något kyligt. Jag ville en gud som ändå ville mig litet väl - inte håna, Einar -

Nu vet du hur jag har det - du säger något mycket snällt men inte behöver jag det, och du behöver allt ditt.

Det var du, och det var mon och vit mossa, aldeles som förr. Bilen i ödemarken - är den inte som ett vidunder, nästan att måla. Men det är så länge sedan det var öde mark.

Jag ville sätta stora ytor färg, bestämt. Är inte känslan lika i allt, är inte all mystik i det man lämnat där av färgyta? Helene

Dora citerar: "c'est si peu de chose, que d'avoir raison."

(forts. till 20.9.1922)

(Följande utklipp bifogat:)

Alex. Barkoff.

I Salon Strindberg har Alex. Barkoff häppt upp teckningar, akvareller och oljemålningar samt utställer dessutom en marmor, „Satyr”.

Herr Barkoff har såvitt jag vet ej exponerat på 20 år. Dessa ungdomsarbeten, som jag svagt kan påminna mig, vore utförda under de år symbolismen var på modet och anslöto sig helt till denna riktning, av vilken allt fortfarande synas spår i Barkoffs konst.

Det är med förvåning man gör bekantskap med herr Barkoffs arbeten. Hans teckning är ypperlig, hans tuscher äro utförda med en säkerhet

utan vank och färgen i akvarellerna säkert pålagd.

Motiven skola helt säkert stöta många för huvudet, såsom de också i ett par av de råaste bilderna stöta underbecknad. Men man må finna de kretsar, i vilka Barkoffs fantasi rör sig, huru föga lockande som helst, skall man likväl ej kunna förneka att denna fantasi äger en levande styrka eller förneka den skicklighet och säkerhet, ja elegans, med vilken konstnären ger form åt sina syner.

Vilken säker komposition i linje, yta och valör ger ej „Requiem” n:o 1 prov på. Och huru delikat står ej den avskryvda kroppens matta rosa mot fondens svarta och gula. En fin och säker linjebalans visar oss „Etsning”.

Ypperliga karikatyrer finnas bland de exponerade bladen.

Oljemålningarna äro ehuru ej utan förtjänster likväl betydligt svagare än teckningarna och akvarellerna. Det förefaller som vore konstnärens temperament alltför nervöst för det tyngre material oljan är.

Varhelst i världen än herr Barkoff exponerar sina bilder, skola de otvetydigt bära vittne om hans nationalitet. Detta försjunkande i det anskrämliga återfinnes blott i den ryska konsten och litteraturen. En stor del av den ryska bildande konsten är väl ej litterär i samma bemärkelse som den tyska, men har dock sitt upphov i en idé.

Att herr Barkoff har förmåga att ge sina idéer en form så stark, som han gör, är allt erkännande värt.

S. T—lt.

20 sept. (1922)

Einar,

Klipplet är bra om konst - men han tager initiativet från mänskan med sin "socialisering", då kan ingen bli konstnär mer, det blir som Englands organisering av Indien, intet rum för egen anda - tycker jag.

Och här är ett klipp som jag väntat och väntat, Alex. Barkoff, min elev som var starkare än Gallén, och så rå.

Vet du, nu hade jag inte mod och kraft (sic!) att stå inför Pilatus, för publik, o. i pressen, det skulle döda. För dig är jag sorgsen - tror ändå det är bäst, du borde gå ensam. Skall det bli Frankrike en gång?

Här tänks inte på målning, allt går i höstens tecken, potäter lingon, fönsterinsättning, reparation av kläder - och så är det sorg för dina potäter när du är borta, och är dina lingon krossade? och din fisk då!

Har läst "Emma Irene Åström", hon tackar skorna för god tjänst om aftonen, tycker synd om krokarna som bära tunga lampor, värmer böcker vid elden - allt är själiskt. Och så ha de övertalat henne vid val av bana!

Mamma berättar - jag hade glömt - när jag var ung var vi till Estlander tillsammans, han bad mig bli lärarinna i konstindustri - jag sade "nej" - "och om jag blev det skulle jag föra dem från deras bana, och de skulle föra mig från min". Hur var jag så oförskämd - 18-20 år!

Jag kan inte skriva något i dag, hälsar dig bara, önskar att resan gått bra. Tranorna ropade en hälsning i går, det bar av söderut. Här är grönt, men så höst, och jag har ingen sommar haft.

Farväl nu Einar - jag sänder sedan fri Rissanens bok att ses på, när det blir mörkt.

Helene

En grevinna de la Gardie, Malmö, ber i dag om min autograf - hur vet hon jag finns till?

28 sept. -22

Einar,

Tack för brev från Kivelä i dag. Jag hade skrivit ändå ty gårdagen var rik på upprörande nyheter.

Ett brev från Magnus först där han för Stenman anhåller om tillstånd att exponera hans Magnus samling med annat p. han tyckes vara mycket med om det sjelv! Jag måste säga ja ty intet är mitt, och en gammal samling kan ju ej såra eller röra Strindbergs intressen. Inte kunde jag neka Magnus, eller Stenman det. Och så var min tillkämpade frid och vila borta. När svaret var givet, vid middagstid, blev det min tur att läsa tidningen, jag ser en lång anmälan, jag skall exponera sägs det den samling min bror valt efter sin personliga smak - allt var avtalt, bestämt utan att han frågat eller ännu fått svar av mig. Där var något sårande i det, det tysta greppet igen tyckte jag - men den är hans och jag har egentligen intet att säga Varför fråga mig då allt var avgjort med Stenman redan, och då han så avrått, försökt avhålla mig från att utställa före Göteborg Nå, det är ju gammalt, ej nya arbeten och det är i hans intresse, till hans fördel kanske? men jag är för trött att stå inför publik och press, har inte alls sovit i natt.

I går såg jag första gången på länge på ett arbete! nu är lusten borta. - Sallinens silverskimrande björkar som vinden rört vita i kärret är gulaktiga nu - jag tycker av dem har han lärt sin konst. Alltför medvetet radikalt som 'Ultra' blir väl också manér - om man besluter vara på ett sätt.

Mina drömmars lilla stilla ateliér i Paris - där man får modeller som är stilla - där ingen gör förmiddagsvisit - där man får tänka det man tänker! Aldrig kan jag nå den, hälsan har gått så nedåt - aldrig mer.

Min första lärarinna frk. Ingman skriver så vackert, "älskade Ella", hon har undrat varför Gud tagit kraften där han gett gåvor - säkert för att jag skulle längta bort, hem, säger hon. Mycket förstår hon. Jag längtar.

Helene

Nu lagas ibland en brasa och det är en sådan god lukt av ved. Jag ville du skulle förstå hur denna exp. kommer till.

6 okt. (1922)

Einar,

Kan ej skriva för ett sjukt finger - arm.

Tack för brev, jag ser hur du har det, vet hur det känns. Vad detta land är för ett parvennland, ingen aktning för personligt arbete, bara för ämbetslokal!

Ville i juli visa dig ett brev, tyckte det var illa - nu kan jag ej låta bli, det kom ett nytt i dag. En mänska i orätt omgivning.

- Jag har inte orkat arbeta och har ganska mycket oro, för andra.

Synd om dig som måste packa tavlor - dina egna måste med - men sälj vad du kan. Får ett par stanna i H.fors tills Göteborg sändningen går - i mars. Välj sjelv 3, sätt pris på. 20 pr. taga de vid försäljning i Göteborg. - Om solen ville skina!

Helene

12 okt (1922, postkort)

E.

Inte behövs min tillåtelse för en samling, och jag ser det gerna dessutom ty den är fin. Tänk att Sallinen, Guys, Lautrec, Arosenius skall gläda H.fors! A.Barkoff kommer väl upp än - franske ministern köpte en, kanske går han där - och du med. - I dag var hr. S.mans herre här med 26 gamla, nu just köpta saker, att signera - pengar! Och handen som ej kan skriva, måla, än. Och folk som komma, och ingen ro att taga modellen från H.fors - D! och armen dålig än.

Det var Stenman som bad om tillåtelse för alla samlingar.

Nya byggnadsplaner (sic!) komma upp något bättre som väl ej heller blir av. Den i somras musicerande herrn skulle kanske bygga - jag tror ej det bli av. - Ville nu skriva ordentligt men kan ej. Tack för Ultra den återställes, jag prenumererar. Tack för fina dikter. Hälsa

H.S.

14 okt. -22

Einar,

Nog förstår jag du behöver Norden - du skriver det inte mer med stor bokstav - och jag har haft en sådan lust vända "Vägarna" och få fram den gula björken, har bara inte makt, når ej. Du är stämning, på din utställning var allt stämning, och jag tog den "en masse" för jag kan inte gå hastigt från den ena stämningen till den andra -

Du är väl med i din samling hos Stenman?

Ja, först ryggade jag tillbaka att åter uppträda, men jag hade ju avstått rätten att bestämma åt ägarna - och inte är det ju oärligt, för mitt ord till Lydecken att "jag ej gör det i höst" ty här är det andra som utställa dem. Jag vill gerna Magnus utställer, och naturligtvis du.

Har Häkli varit i Berlin - och varför har ej Häkli framgång?
- Jag vet alls inte vem som är med i Göteborg

Vet du, jag har en gång målat en bogserbåt på Themsen, efter en dikt, och kunde måla "Ett skepp kommer lastat" nu - inte det med smaragder vid palmkusten, nej, i kanalen. Ljuset, stämning är allt, här fattigt, dystert, och jag förstår ej orientens parfym, men - kanske är orientenskvinnan den lyckligaste. Jag förstår storstaden, med de bleka ansiktena, det mjuka ljuset, och allas stora längtan - när jag nu köper en bilderbok snart blir det, vem? Daumier har jag så fint, Toulouse-Lautrec så nyss - jag skall söka en Guys - eller en Lautrec. I stackars tyska mark.

19 de

Du har funnit tid att skriva till mig - tror du inte jag är glad, varje gång då du är i brevet. Jag önskar dig så frid i hem och arbete, och är glad du längtar efter Lautrec - du får gerna min dit upp om du vill.

"Jahrbuch der jungen Kunst" får du ej, fru Rissanen begärde den hem i går - den som skulle bli här "i år". Hon begärde min Lautrec, som hon nyss haft, med, det är nog för fru T.felt, som förr. Magnus orkade ej bära allt.

Han var här med byggnadsritning som på intet sätt ville passa, jag måste få djup i ateliérljuset om det en gång byggs ej av hänsyn avstå. Tror ej det blir av, det är kanske Calonius fantasier.

Det att intet stått om Göteborg - bjudningen (x) betyder att de äro rädda för storm här med. Jag tror som du det blir de gamla - jag är ju med. Dig och Häkli skulle de valt.

I går skrev jag till Akad. Bokh. och beställde en Guys som de föreslagit - "ifall priset var i mark" annars kan jag ej tänka på den - och jag längtar så. Sedan skall du få den dit upp, det blir så roligt om du ser den med - vi se gemensamt i tanke.

Jag ville vara i naturen en stund, stå och se den.

Vet ej vad jag skrev i det första av brevet, sänder ändå.

Har ej sovit i natt och tror Dora kommer i dag - hur skall det gå.

Svårt att skriva än, det var litet färgförgiftning. Kanske du inte hinner läsa mitt brev, då är jag inte ledsen ändå.

Helene

(x) för mig är det lugnt inte veta något.

(forts. till 14.10.1922)

Bland det från 15-16 åren Stenman (x) köpt var en liten barn-teckning, en Daumierlik - och här på staffliet stod en 'Studie' under arbete, där näsan gör en Daumierlik båge genom luften. Jag tycker mer om den studien än de andra konstruerade. "Dora" åter ser vild ut, men jag längtar få henne hit.

Ultra var mest finsk och oförståelig.

Om teater, dekorationer, ha de rätt - men inte ger man något med bara anfall, ge eget - visa vad de bli utan smärtan. För mig är inte det goda i konsten en tid-sak, det är en känslans produkt i gamla, i nya tider, det är inte begåvat att säga det sista är det bästa.

Och vad gjorde lyckan av Arosenius, lyckan i livet. Det till en viss grad omedvetna ger mest, o. ungt.

Det syns jag inte kan hålla en penna än, förlåt det ser så här ut.

15 de

I dag komma äppelbladen som en svärm över en, och björkens är högt uppe i luften, så åter dimmigt, grått.

Tänk att Ni ej haft frost förr än nu! Här är mörkt, blött - jag är nöjd.

Ja, utan längtan intet räckande efter något mer - jag tror jag skall räcka mig efter målning - vill ej säga konsten, det får bli som det blir. Många dagar har man inte brytt sig om det mer.

Nu skriver jag till Akad. Bokh.

Måtte du få tid för bilder och böcker när snön kommer, om den ej frestar lika mycket ut. Måtte dina lampor lysa - våra glöda bara litet - och bilder sprida glädje. Hälsa Tyra.

Helene

Sänder ej 'Jahrbuch der jungen Kunst, 1921' förr än du ger lov.

(x) han bad få betala den stora summan när det passar.

Jarl Hemmers nya dikter.

Jarl Hemmer: V ä n t a n. Holger Schildts förlag.

Innan Jarl Hemmers prisbejona- de berättelse på vers, „Rågens ri- ke”, ännu utkommit, har han pu- blicerat en ny samling dikter, „Väntan”, vilken innehåller flere alldeles ypperliga saker. Samlan- gen uppenbarar ånyo det sällsynt rena lyriska temperamentet Jarl Hemmer äger, och de nya dikter- na framhäva kanske starkare än förut huru mjukt och graciest han förmår modulera sin silvenklara sångarstämma. Det är skär och fin poesi över de stämningar han åter- ger, de sväva som solbelysta mor- gondimor över det tunga och grå vardagslivet, och de äro ska- pade av så gott som ingenting: en stilla väntan, en halvt omedveten längtan har skänkt dem en smäl- tande mjuk och vacker form.

Det är till själens tysta, dolda neider skalden söker sig, och han har i dikten „Själens landskap” givit en mycket vacker bild av dem:

Du landskap, obestryktigt i din renhet, det arma ordet kan din bild ej fånga, ej låna glansen av det höga ljus, som strömmar ned på dina väntan- speglar.

Den högsta linje, mina händer formar, skall aldrig ge en aning om den friid, som dina lummigt ställa stränder andas.

Den bullersamma rytmen kan ej nå en ton av dina strömmars silversorl, som fyljer rymden med sitt vålljunds mer tyst än fågelsång en julnatt.

Där vilas icke jordens tunga skugga som vemod under varje blomtryngt träd, där larmar ej den orotödda vinden med bud om stormar, ångest och för- vändling.

Oroflighet, och ändå rörelse. Ty tyst i tusen strömmar något rinner förbi, förbi, men ännu något till vålljund...

Man kan väl beteckna detta som romantik, kanske även som en re- ligiös dyrkan av sällskapet, men främst av allt är det väl dock ren lyrik, ett uppstående i den knapp- past gripbara, fina stämningen och ett behov att forma den till verk- lighet. Det är samma beundrans- värda förmåga att fånga den lät- tasta och luftigaste stämning i flykten som möter oss i de följande dikterna och där det än är ett själens landskap, än ett paradi- siskt sommarlandskap, som skald- den skänker handripligt, doftande och blommande realitet. Den vack- ra sången „Ett möte” om fjärlen ute på havet är kanske det mest typiska och det mest fulländade

uttrycket för denna konst att för- tåta det svinnande ögonblicket till en verklighet, som samtidigt äger djup och perspektiv. Men även en mjuk och stilla naturbild kan i och för sig komma fulländ- ningen mycket nära, så t. ex. den lilla dikten „Ångsullen”:

Ångsullen nickar på ensliga tuvor. Spöven ropar i kvällen sen. Molnen vila som trötta dvoror ställa kring vidden i blekrött sken.

Styrningen sjunker, och tjärnarnas blickar slöcka likt ögon som falla igen. Mjukt och blekt genom dunklet nickar ångsullen än.

Så kommer sålta den strepande dimman, andas kring myren sitt mojniga fjän. Allt blir borta till morgontimman. Ångsullen sover på dimmans dan.

Det vilas kanske mera mildhet och frid över dessa dikter i sam-lingen än vad man mött förut i Jarl Hemmers diktning. De äro på sätt och vis en motsvarighet till stämningarna i novellboken „De skymda ljusen” från senaste år. Denna parallellism blir ännu tydligare i avdelningen „En gammal mal trak”, där skalden skildrar sitt vemod vid återkomsten till den plats, där han en gång varit lyck- lig, och alla starkast framträder den kanske i den berättande dik- ten „Lärkorna”. Här når formen en intensitet, som vore av mycket starkt verkan om icke hela den le- gend som berättas gåve ett gan-

ska blandat intryck. Den unge mannen som har lungscot och får en blodförloring och dör i sin äl- skades sällskap på den mossiga sten i skogen där de ofta suttit, får — åtminstone i mina ögon — icke över sig det skimmer av tra- gick som fordras för att stämning- gen skall bli hel och stark. Han är en teaterfigur, en operahjälte, som deklamerar — och deklamerar mycket vackert — innan han fal- ler ned och dör.

De två sista avdelningarna i samlingen innehålla dikter av va- rierande innehåll. En av dem, „Flygsand”, är av intresse för att Hemmer ir målat en dystert och våldsam bild av naturen i uppfor, något som han knappast vidare of- tar försökt sig på. Dikten visar även att detta icke ligger så väl för hans temperament. I hans gra- da „Pingsstiva” återfinner man däremot den friska och ungdoms- yra skalden från förr:

Så ljusa och skära stå björkarna än, och allt är så daggigt och nytt, min vän. Så pingsstilt är lövet och doften så tunn, och drömmarna dricka ur undrens brun.

Snart kommer fullbordans och gröna- skans tid. Då sommar vår stormiga önskan i frid. Ty ögat har redan för mycket sett, och mannen, som lysstes i maj, är mätt, och varje vår dröm får en sällsam häkt, och träden stå unga och tänka på frukt,

och allt blir så tyst som det blott ka bli, när undret ohjälpigt dragit förbi. — Men ljusa och skära stå björkarna är och ännu står livet i maj, min vän!

Det är sällan lyriken blommar så rikt, så ungdomligt rent oc- mjukt som hos Jarl Hemmer. Sam-lingen „Väntan” visar åter ei- gång huru högt han står, huru lät- och säkert han formar en stäm- ning, en bild. Han äger den sanna lyrikerns förmåga att slå ned p- varje poesiens fjärl som fladdra förbi och att låta den fladdra ock hårda ögon. Vi veta från förr at han även kan annat än detta, at hans grepp på ämnet kan var- starkare och tyngre, och att han poetiska fjärlsfångst blott är ei- sida av hans konst. Men den å- onekligen den mest älskvärda oc- på sätt och vis den mest omedel- barta, och när han sjunger är de- så vacker, att vi utan tvivel kan skänka honom vår beundran. Kan- ske fångar han ibland stämningar alltför lätt, kanske rör han sig ibland på poetiska marker som är så allmänna, att vi i hans dikter ljusna efter ekot av tidigare skal- der och även i en rytm, ett rim det ord återfinna dem — i alla hän- delser bryter hans eget lyriska temperament fram så friskt och starkt att det aldrig blir efterklang utan alltid upplevelse, en egen stämning med all dess fullhet och rikedom.

H. S — m.

23 okt -22

Einar.

Vad min bok är förtjusande. Till "Musée de la ville de Paris" kom 1885 en gammal man med en portfölj, ville sälja teckningar. De köptes, till 2 fr. stycket, och denna bok är tillägnad museets direktör, innerhåller mest teckningar därifrån, således det Guys sjelv utvalt som det bästa.

De äro otroligt solida, och hans vackra touché ändå - fyra i färg - en blå, en grönaktig, en gul ton. Guys arbetade om natten sedan han sett. Vattnet strittar, penseln torkas på skjortan - först ett par antydningar med penna var formen skall placeras, så ljusa tuschtoner som småningom, peu à peu, förstärkas, och sist konturerna. Det arbetas på 10 på en gång.

Det är ett par halvfigurer som är storartad porträttkonst (x) - och vad hans händer är förtjusande. Hans eget porträtt är ett gammalt militärhuvud med något underligt seende i blicken, inifrån seende.

Där prisas hans bortglömda liv i vindskammarna, hans liv "fruktbart på glädje, på passion att se och återge." - "det är ett vackert öde, mannens som ej ville ha ett namn - varför skall konsten ha så mycket buller omkring sig." Hans mystiska tillvaro - "men vilken biografi är inte mysteriös? Varje väsende bär hemligheten om sitt liv, om de ödesdigra orsakerna som bestämt handlingar." - "Guys är helt fri från antiken".

Den kommer nog dit upp för dig att ses på.

D. var här när boken kom - - och Hemmer tyckte vi var alltför nätt. Så hörde jag om en neger som skrivit en negerroman, René Maran "Waturala". De äro hemska icke sympatiska, men stå så nära djur och blommor, - jag vill inte läsa.

Nu läser jag Hirn från början - har läst här och där förut - jag tycker om att läsa det. Men lampor bara osa.

Det är äkta finsk himmel i dag, bara en låg ljus rand längs en taggig horisont, litet snö. Vad det är kallt. Vad det är sorgligt, tomt. En stund var man glad åt boken, så falnar allt - en liten stund kan man hålla det uppe, bara.

Larkin sade han valt Zorn etc. för de var "representativa" - ja.

söndag

- ett brev från brasskenet, ifrån "en stoftets resenär" som förr, ty du är på vägen - ändå. - Men är det då sannt du vill ha brev av mig - du har ju inte tid läsa! det ser ändå ibland så ut -

Du "är ej fri Lydecken" - du vill ju gerna exponera!

Mig har du väl ej lovat till Stenman eller Lydecken - länge har jag sagt dig det dödar mitt arbete att ha en exp. framför mig - vad har jag ej haft, har ännu en. Jag går ej med någon, kan ej.

Du unnar mig ju detta enda - jag har intet av livet, 60 år - ge mig bara några dagars ro.

Se, här behövs mer och mer arbete, nu hjälp vid varje frukost "nu får du steka fisken", "nu får du packa smöret". Och många månader ligger jag mest. Det om ateliern var nog Calonius' fantasi igen, han hör aldrig på vad andra säga. Det skulle ju också bli bara mer att städa - men när är jag tvungen gå ut härifrån?

(forts. till 23.10.1922)

Förlåt när jag talar om mardrömmar - jag har ingen hjälp intet stöd, Magnus bara svänger sig runt och talar om annat - han har gått sin väg - jag min.

Hade den blå mött mig i Paris, hade inte då vägen blivit en annan, man hade mött det som var en själv, inte kamraters överlägsna leende då allt skulle vara "80 tal. Skulle man inte ha förstått, har man inte stannat var gång vid Daumiers 'Republik' över en dörr, och hans självporträtt nära Goya i 'långa galleriet' stannat utan att fråga ett namn, bara för det drog till sig det omedvetna i en. Den "blå" kan ännu bli min vän och kamrat - men o, ingen kraft mer.

Är det då sannt du vill ha brev. När stämplingen är förbi när dagen blir mörk och lång, då kommer Guys dit på ett litet besök.

Helene

det var ungt då. 80 talet.

Nu hittade jag det brev som jag sökt så - det var bakom soffdynan. Vad det är trevligt med gamla visit - fest - seder, så satts det på S.by gård och två 'jungfrur' gick med kaffebrickan och brödbrickan, så sylt och vin, så thé, så en storartad supé och så började det viskas om bud till kuskarna, hemfärd - vi barn uppe i fönsternischer.

Och där lyser vackert över landet när de cyklar hem.

Nu bryter solen genom snövädret -

(x) en blå, två i tusch.

8/11 -22

Einar,

'Ett skepp kommer lastat' var vackrare ännu nu, och "hemma är seglarn, hemma från hav, hemma är skytten från skymmande hed" -

Meredith har säkert vacker engelska, den höres där bakom, och Thomas Hardy lugn som Wordsworth. Av ansigten tyckte jag mest om Stevenson's, hans poesi med. Tack för allt vad du sänder.

Där var en helt ny tysk - och alltid samma bana.

Ett par av Kramsu's små dikter har jag litet förstått, och ser i F.T., som kom sedan, jag ej valt så illa: Haihtumaton muisto. Onnensa etsijä. Haudalla.

Jag går nog vidare, djupare än.

Så vet jag om mitt lands skald, och son.

'Falangen' imponerade först - så sägs de ej ha mycket själ! De bli nog starka i Göteborg, och jag kämpar med par tre små saker som ej gå framåt, och med min sjuka kropp.

Snö ute, och mösset hastar in - och tankarna gå så underligt ofta till jul. I min soffa ligger alltid "Daumier", "Guys" kunde inte fördriva honom, och jag tager den så ofta och ser och ser. Jag har lagt under ett flickhuvud, 'liten fabriksarbeterska söndag' med fasta plan - äntligen fick jag litet av karaktären, intet av mjukheten än. 'Dora', målad två gånger bara, är arkaistisk och vild, allt dunkelt, mörkt, bara nyckelbenen vita. Jag tror intet är något värt. Hon vill sitta i Guys klänning - utklädnings passas inte mig. man kan förstå ta' det som utklädnings. Vad skall jag kalla henne om hon kan få vara med? 'Nomad' är ordet, men går ej med 'dam'.

Mänskor skulle inte vara roliga, de skulle något som är sannt och enkelt.

Boken går, boken går, tänkte jag, med tåget, och du blir glad när du ser den. Där är många bilder - en hastig skiss, två damer, ett herrhuvud, så bra den är - 3 damer - vackra volanger, en dansös - och par grupper jag ej bryr mig om.

Sade jag Kasärngatan 48 frågat om jag ville utställa med Rjäpin, inbjuden - Magnus svarade jag ej har något - det är sannt. Här är mycket oro som tager tid och tankar. Magnus har nu skrivbordet i sängkammaren, ritbord i salen, Hanna har två rum mot gården. M. har bättre så. Han har fått 1000 av Stenmans pengar, 500 förut - jag vill ej du skall tro jag lever på honom.

Du är den enda i världen som sagt den ville hjälpa mig - inte behövs det, inte tager jag, men någon som ville!

10 nov.

Tack för norrskenet, jag skriver mer sedan - varför skulle det vara litterär när det ses som bild? Jag försöker måla naturtroget 'Söndagsflickan' nu, men utan naturillusion. en känslig. Du vill vara min vän fastän jag är sjuk och svag och inte kan hålla målarlöften (x), och måste gå jag skulle vara din vän just då, om du var sjuk och svag och inte kunde måla.

Ja, det är Duret's Lautrec jag har, den kunde vara känsligare vald, är nog stark. Närmast vill jag välja 'De frias' lilla korta saga, Einar - inte vet du hur ont jag har i mitt hjärta. Varför skall jag klaga att jag är borta från skaran som tågar på vägen, att där var hårdare ting än du förstått som bryter en ned. Och inte skall jag vara en död last som andra måste vänta på - hur skulle Ni ej vara fria. Jag var ju bara en inbjuden, har ju bara bett Er gå utan mig.

(forts. till 8.11.1922)

Jag gratulerar dig till namnsdag - allt gott och glatt med Tyra!
Du skriver nog snällt
Helene

(x) 3 dagar målat i september, oktober.

(18.11.1922 postkort)

E.

Behåll boken där så länge du är ensam, längre! - den är min "julklappbok" och får komma till jul. Jag trodde du skulle tycka mest om 'Dame en crinoline' och där är i huvudet så vackert, och bysten har den litet tung. Där är charm mysteriöst, i huvudet. Är så glad när en annan sett det - skall läsa brevet om och om igen. 18 de (Syrénknoppar stå i vatten här) H.

Här var ju en sida än! I grupperna hittar man sedan vackra detaljer, men tunnt. 'Dame du second empire' är av de jag tyckte var porträttkonst. Han är nu den jag (med en del T.Lautrec, Daumier) tycker mest om av de gamle. Jag vill ha en bok den skulle vara lika vacker med dina tavlor, dina egna

Den boken har haft ett stort inflytande på mig redan - mer sedan om det. -

Einar,

Här är så kallt, och jag tänker hur svårt du nu har det - tänker på mannen med kartor över vägar från gränsen med! Det är visst bäst Tyra är borta, om du också har det ledsamt. Kanske res du med till jul.

Jag har så väntat på julen - varför? Kanske för att Guys förde en till Paris, där julen strömmade ut från alla upplysta fönster, där det var så mycket glitter då, och hast. November, december det är Paris! då är allt mjukt, skumt, och det lyser ljus, det är vackrare än våren.

Norden är ju vacker - sådan du målat den.

Till jul skall jag vända "vägarna".

Har nu tänkt ut en lista, ett förslag men allt kan ändras än.

"Syskon" 1910

"Fabriksarbeterskor gå till arbete" 1922 (den är komponerad, och i färg, litet som "syskon" två huvudena)

"Bretagnelandskap" 1884 om den fås.

"Hetta" 1919 om den fås.

"Gosse" Magnus bild.

"Liten flicka" 1922 (Katri leende, om den blir så den duger.)

"Kvinnohuvud:" (mycket lätt målad skiss, om den tas' med?)

"Studie" av densamma (om den blir färdig.)

"Porträttet av Dora" (om det blir något?)

"Söndag" (fabriksflicka, kanske två större - om den blir färdig.) ??

"Sentimentalt porträtt" glömde jag. fult i färg.

Om du inte vill söka att sälja i Sverge så ber jag få låna 1, eller 2, av dig, bara. Jag söker inte framgång utan kronor - ty med kronor får jag möjlighet att måla mer, och det är mer än framgång, ära, för mig. Jag kan inte göra det bättre och får nu stå för det som det är. Inte får jag pengar.

Men huru skall man beräkna pris, assurance, kronan kan vara 1.40 i nästa okt. då där stängs.

28 de

Vad du har ledsamt, det går igenom brevet en ton. Och då har jag bara pratat om mitt! Du har det kallt och ensamt - så som andra. Jag sade något fult sist - om vad Magnus fick - men

du skall se djupare, du skall ej tycka synd den dag som kommer, då han klagat för dig (x) att han är förbigången

Du var snäll mot mig den tid jag var fattig, det glömmet jag ej.

Ett kort från Helena W.marck i Florenz i dag, en mycket gammal bild på det och nu efter 8 veckor där vill hon till Paris - "det gamla är vackert men jag vill se det nya, det som är framtiden". "Världen är förändrad, och hon med." Hon har mycket mer känsla än man tror.

Jag slår upp paketet och finner en bok till - o, tack, jag skall se på den. Ser du, allt står så ensamt omkring en, så tomt - man söker var dag något men skulle bry sig om att tänka fram emot.

(forts. till 27.11.1922)

Jag får upp "la crinoline", hon har nog det vackraste hos sig. Där är konststycken som den blonda mot svart fond, men det är kallare vackert. Jag tycker om att inte alla äro lika vackra. - Jag skall sedan be Helena W. gå till Musée de la ville de Paris!

Farväl nu Einar var glad, allt kommer ju tillbaka
H.

Skriv ej när du har hast och skall skriva till Tyra.

(x) Han klagar han inte är kapitalist.

30/11 -22

Einar,

Jag har sökt bland gamla brev, sökt två forografier som var med till Ekenäs.

Och så kunde jag inte gå djupare i breven

Tack för alla dessa budskap, och tack för de som ingen mer skall se.

Inte har jag varit snäll, jag har inte gått med dig, men jag är så sjuk trött. Det hade dödat mig - bunden för framtiden

Göteborg blir ett fall, det är ju så 'lagat', allt som börjats - men jag måste.

Hur tvivlar du på ditt - kanske en är svagare men efter en tid ser du annat i den, och på "norrskenet" trodde jag.

En gång skall vi gå till Paris vad jag längtar få gå med dig - fritt, en gång än . Och jag spar en studie här, tror jag.

Först slog jag upp "Arlesiskan" och "Sjelvporträtt", det var så starkt och mäktigt - jag började läsa och glömde allt till sent på afton Där ger v. Gogh och där ger Guys redan allt.

"Den blå" är mattare och 'la crinoline' skönare nu i min, har ej sett på de andra än - jag måste försöka måla.

Jag skriver så fult, mitt finger kan ej användas än.

9 dec. (1922)

Vi ses då.

Men Einar, har du sett i tidningar vad människor bruka brev till, de ge ut, förtjäna pengar - Frk. Edelfelt! Låt ingen eftervärld se i mina, döda dem förrän du res.

Här är allt halvfärdigt eller börjat, jag har ej kraften mer att fullfölja, det blir dåligt, lagat. Men kom ändå. Du har rätt om 'Bretagnelandskap'

Jag har skrivit ett jultrev för Ann-Marie men tycker jag ej mer borde skriva - sända min bittra hårda själ att förmörka ett ungt hjärta.

Helena W. blev sjuk i Paris, är på hemväg - Så hårt ödet är, det räcker och det slår ur handen.

Jag förstår du skall till Sverige. Men jag säger dig god jul här sedan.

Helene

Hr. Stenman har just brukat ett av mina brev för en uppsats i Lucifer - han hälsade och tackade för ett intressant brev då - jag var förvånad litet, då.

Det var uppgifter han bett om - och gärna unnat. Hoppas det ej är fult skrivet, men - det brukar han ej göra.

Söndag afton (på poststämplet datumet 18.12.1922)

E.

En rik dam vill i sommar, el. förr, se ett landskap av mig - får jag då visa henne den vackra "Skogstjärn", "publiktavla" som du kallade den? Det är en dam från höga Norden, hon förstår en känslig målning. säg pris?

H.S.

19/12. (1922)

Glad jul! ett gott nytt år - och tack.

Guys har här lämnat ett intryck av frihet, obundenhet av tid, år och världen.

Ett ungdomspoem, som det varit orätt att läsa, läste jag ej upp, men till slut gör man alltid det orätta.

Allt gott önska vi Er båda!

HS